

קבוצת שישה חברים כלי לסיוע במצבים של דחייה חברתית

קבוצת שישה חברים הוא כלי שמגיע מעולם העבודה עם ילדים ונערים בסיכון, ויכול להועיל בטיפול במצבים של דחייה חברתית. הרעיון שעומד מאחוריו הוא לגייס עבור הילד המתקשה שישה ילדים וילדות מקבוצת השווים (בני הכיתה או השכבה), שהצוות מעריך שביכולתם לסייע לו בשיקוף הצדדים היפים והנעימים בו, לצד המקומות שבהם הוא מקשה את ההתקרבות אליו או יוצר התנגשויות, מדעת או שלא מדעת.

קבוצת שישה חברים אמורה ליצור עבור הילד מרחב בטוח של ילדים שמנסים באופן פעיל לסייע לו להשתלב במרחב החברתי הכיתתי בעקבות שיח משמעותי, שנעשה מתוך כנות ומחויבות ואחרי שיקוף הדדי של הקשיים והאתגרים שהוא מציב בפניהם. הילד שעבורו נוצרה הקבוצה אמור לקבל את השיקוף ממקום מכבד, להגדיל את המודעות ליתרונות ולאתגרים שגלומים בהתנהגותו. הניסיון מלמד שאם נעשתה הכנה נכונה, הילדים בקבוצת שישה חברים מגלים אחריות רבה, רגישות יוצאת דופן, בגרות ואנושיות, ומרגישים מועצמים ביכולת שלהם לתרום לשינוי המרקם החברתי הכיתתי. ההכנות לקראת כינוס הקבוצה הן קריטיות. חשוב מאוד לקיים את ההכנות בהובלת הדמות המקצועית בבית הספר שאחראית למהלכים כגון אלה - היועצת החינוכית או הפסיכולוגית.

העבודה עם הכלי הזה מתאימה משלב הכיתות הבוגרות של בית הספר היסודי ומעלה.

להלן שלבי הפעולה:

1 איתור קבוצת ילדים מתוך קבוצת השווים, שלב זה נעשה ברמת המבוגרים בלבד, לפני פנייה אל הילד המיועד לעבור את השיקוף וטרם הפנייה אל הילדים המשקפים. מומלץ לאתר את הילדים המהווים את גרעין המנהיגות החיובית בכיתה או בשכבה, ילדים שיש בהם שילוב של בגרות, הגינות בסיסית ורצון לקדם את הטוב המשותף. ילדים שהצוות חש שיש ביכולתם לסייע לילד על ידי שיקוף הוגן והצעת עזרה אותנטית. מומלץ לבחור את הילדים בשיתוף והתייעצות עם היועצת או הפסיכולוגית של בית הספר.

2 בחירת מנחה מהצוות שיוביל את המהלך. חשוב שהמנחה יהיה אדם שמרבית חברי הקבוצה מרגישים איתו בנוח. לרוב תהיה זו היועצת או הפסיכולוגית של בית הספר, אך זו יכולה להיות מחנכת הכיתה, אם יש לה ניסיון וכישורים של הנחיית קבוצות.

3 פנייה לילד שעבורו מנסים את הקבוצה, מתן הסבר על מהות התהליך וקבלת הסכמתו לקיומו. ההשתתפות בתהליך היא על בסיס רצון ובחירה בלבד. אין לכפות או ללחוץ על השותפים להיכנס לקבוצה כנגד רצונם.

4 אם הילד מביע הסכמה, **מנחה הדיון פונה לקבוצת החברים** (כל אחד בנפרד) כדי לקבל את הסכמתם להשתתף בקבוצה, אחרי קבלת הסבר על מהות התהליך ומטרותיו.

5 מנחה הדיון או מי מטעמו **מעדכנים את הורי הילדים המשקפים ואת הוריו של הילד** שעבורו נוצרת הקבוצה בדבר האפשרות לקיים קבוצה שכזו, מסבירים את העקרונות המנחים של הקבוצה ומקבלים את הסכמתם להמשיך בתהליך.

6 אם ניתנת הסכמת ההורים, **מנחה הדיון מכנס את הילדים** (ללא הילד שבמרכז המפגש), מסביר את מטרות התהליך, מה נדרש מהם ומה מצופה שיהיו תוצאותיו. המנחה מסביר לילדים את הקושי הטבעי של כל אדם לקבל ביקורת (גם אם היא בונה והוגנת) ואת החשיבות להתחיל עם דוגמאות לחוזקות של הילד, ורק אז לשתף בדוגמאות המלמדות על האתגרים בשעות עמו. כמו כן, המנחה מבהיר שהילד במרכז ישקף גם להם התנהגויות לא הוגנות מצדם, ויש להניח שגם הם יחוו קושי בקבלת ביקורת. לכן גם הילד במרכז מחויב לניסוחים הוגנים ומתונים.

7 לצורך קיום הפגישה יש למצוא **מקום נעים**, דיסקרטי, ללא הפרעות או הסחות דעת, ו**מועד מתאים** לכל חברי הקבוצה. כדאי לדאוג לכיבוד קל, מפה על השולחן ושאר אביזרים שמקנים למפגש נופך אחר, לא שגרת, וגם חגיגי יותר.

8 לפני התכנסותה של קבוצת שישה חברים תתקיים פגישה נוספת עם הילד שנמצא במרכז התהליך. המנחה ישתף את הילד בהדים שעלו בשיח המקדים עם החברים, ויוודא שוב שהילד רוצה ומוכן להשתתף בפגישה ולהגיע אליה ממקום פתוח ומקבל. לעתים בשלב הזה הילד יחזור בו מהסכמתו. יש לכבד את הזמן שיידרש ליצירת אותה מוכנות, אם בכלל. בשום מצב אין ללחוץ על הילד להשתתף, לחייב אותו או להבטיח לו תמורה בעד השתתפותו. **חשוב שהילד ירצה להשתתף בתהליך מרצונו החופשי, וממילא מטרות המפגש לא יושגו אם המפגש ייכפה על מי מהצדדים המשתתפים בו.**

9 בעת כינוס הקבוצה יגדיר מנחה הקבוצה את מטרות המפגש ואת כללי השיח. המטרה היא לסייע לילד במרכז לקבל שיקוף בסביבה בטוחה לכישוריו וליתרונותיו, מקומות שבהם הוא תורם ומשמעותי לחברי הקבוצה, ולאחר מכן מקומות שהוא מקשה או מאתגר את ההתנהלות הקבוצתית כפי שחברי הקבוצה חווים זאת. הדיבור הוא בגוף ראשון (אני) או שני (את/ה), והפנייה היא אישית ומכבדת, ולא מתריסה או לעומתית. הדיבור הוא בתורות, ללא התפרצויות, ומנחה הדיון מקפיד לנווט את השיחה ולשמור על משתתפיה.

10 בשלב האחרון של הפגישה הילדים מוזמנים להציע הצעות לשיפור המצב החברתי בכיתה, ובאופן ספציפי במפגש עם הילד במרכז, ומקומות שבהם הם מוכנים לסייע בכך באופן אישי.

11 המנחה יסיים בסבב שבו כל ילד ישתף בתחושות שלו לאור הדיון שהתפתח, ויאמר אם הוא הרגיש שכיבדו אותו והקשיבו לו. בסוף המפגש ישאל המנחה אם יש רצון לקיים מפגשים נוספים של הפורום.